

ALATORNION NAISEN KANSALLISPUKU

Aloitteen Alatornion naisen puvun tarkistuksesta tekivät Alatornion Kalevalaiset naiset. Puvun tarkistuksen tekivät yhteistyönä Tornion kulttuurilautakunta, Lapin käsi- ja taideteollisuus ry:n Tornion käsityökeskus ja Suomen kansallispukuneuvosto. Tarkistuksen perustana oli Suomalaisen Kansantanssin Ystävien *Kansanpukuja* -julkaisu vuodelta 1915, jossa alatorniolaisesta naisenpuvusta oli väritetty piirros. Puvun selityksen malleineen on saanut talteen lääketieteen ylioppilas Kaarina Kari vuonna 1913 Alatorniolta. Alatornion naisen kansallispuku julkistettiin Kalevalan päivänä 28.2.1989 Tornion Kalevalan päivän juhlassa. Pukukokonaisuutta täydennettiin v. 1995, jolloin siihen hyväksyttiin tykkimyssy ja röijy.

Vaimon päähineenä voidaan käyttää vaaleaa tai mustaa tykkimyssyä. Koppa voidaan päällystää mustalla silkkisatiinilla, vaalealla yksivärisellä kuviolliseksi kudotulla silkillä tai vaalealla ketjupistoin koristellulla silkillä. Ketjupistoin koristellun tykkimyssyn esikuva löytyi Tornion Maakuntamuseon kokoelmista (nro 1142 b). Kirjailut muodostavat lehtiaiheita ja pintaa elävöittävät pienet pyöreät marjamaiset nypyt. Koppaosa on melko suuri ja sen etureuna on herttamaisesti syvään uurrettu. Nyplätty tykkipitsi on mallia *frimodiglai*, jollainen on löydetty Alatorniolta (KM:KE A 6754). Tykkimyssyä on kutsuttu paikallisesti tykkilakiksi. Neidon päähineenä on punainen silkkinauha solmittuna pään ympäri hiusrajaan.

Malliitaan yksinkertaisen paidan esikuvana on tyypillinen länsisuomalainen paita Ilmajoelta (KM:KE A 3012). Paita on pohjepituinen. Liikkumisväljyyttä on saatu sivusaumoihin ommelluilla kiiloilla. Avaraa pääntietä ja hihan kiinnityskohtaa koristavat vetopoimutusryhmät ja tikkipistokoristelu. Paidassa ei ole etu- eikä hihahalkiota, joten kaulus ja ranneke valmistetaan tarpeeksi väljiksi. Hihan väljyys on koottu vetopoimutuksella rannekkeeseen. Paita valmistetaan valkoisesta pellava-, puolipellava- tai puuvillakankaasta.

Liivi on malliitaan lyhyehkö ja kiinteä, juuri ja juuri vyötärölle ulottuva. Liivissä ei ole sivusaumoja ja takakappale koostuu kahdesta kappaleesta. Sen kiinnittiminä ovat sileät metalliset kantapit (nro 6812). Liivikangas on pellava- tai puuvillaloimeen karstalangalla kudottua ripsimäistä palttinaa. Vuorikangas on valkaisematonta pellavapalttinaa. Liivin esikuvana ovat olleet Tuusulan puvun liivi (Bragen kokoelmat) ja Ylikiimingistä löydetyt liivit (KM:KE A 2970, KM:KE A 2972).

Puvun kanssa voi käyttää mustaa, valkoista tai ruudullista, puvun väreihin sopivaa silkkihuivia.

Kokonaisuutta täydentää mustasta kuviolliseksi kudotusta *floretista* valmistettu kimonohihainen röijy (KM:KE A 4331:294 Jepua). Hihat ovat kapeat ja niiden suissa on rannekkeet. Etukappaleen lantiolle antavat väljyyttä kolmionmuotoiset kiilat, takakappaleelle körtit. Kiinnittimenä on takakappaleen vyötärölle vaatteiden sisäpuolelle kiinnitetty kapea pirtanauha, jonka avulla röijy pysyy oikeassa asennossaan. Suur-lin naisen kansallispukuun kuuluu samanlainen röijy.

Hame on harmaapohjainen, värikkäästi raidoitettu ja olemukseltaan laaja. Hame saa olla niin pitkä, että nilkka vielä näkyy. Hameen runsaus kootaan myötälaskoksilla vyötäröön sopivaksi. Laskostuksessa ei tarvitse noudattaa kankaan raidoitusta. Hamekangas on pellava- tai pellavanväriseen puuvillaloimeen karstalangalla kudottua ripsimäistä palttinaa. Vyötärökaitale valmistetaan hamekankaasta. Hameen edessä oleva halkio jää esiliinan alle. Hameen reunat menevät halkion kohdalla päällekkäin. Kiinnittimenä vyötäröllä on silmu-nappi -yhdistelmä. Helma voidaan kääntää tai vuorittaa pellavapalttinalla. Hameen alla voi hoikka ihminen käyttää useitakin alushameita saadakseen tarpeeksi muhkean olemuksen.

Esiliina on kookas ja se on tehty mustasta kuviolliseksi kudotusta silkistä. Sen esikuvana on ollut Suomen Kansallismuseon kokoelmissa oleva musta harsomaisesta kankaasta valmistettu esiliina (KM:KE 6761 Alatornio). Se on noin kämmenen leveyden verran lyhyempi kuin hame. Se voidaan vaihtoehtoisesti valmistaa myös sileäpintaisesta taftimaisesta silkkikankaasta. Solmiamisnauhoiksi ommellaan mustaa kanttinauhaa vyötärökaitaleen jatkeeksi.

Puvun kanssa käytetään valkoisia, sinisiä, punaisia tai vihreitä puuvilla- tai villasukkia. Sukat ovat sileää neuletta ja ne ulottuvat polven yläpuolelle. Sukat sidotaan polven alapuolelta värikkäillä sukkanauhoilla. Sukkanauhojen esikuvana ovat olleet Theodor Schwindtin kirjassa *Ompelu- ja nauhakoristeita* esitetty torniolainen pirtanauha (s. 188, malli nro 43). Nauhan lakojen värit ovat keltainen, valkoinen, punainen ja sininen.

Puvun kanssa suositellaan käytettäväksi ensisijaisesti mustia yksinkertaisia nauhakenkiä. Vaihtoehtoina ovat mustat solkikengät tai avokkaat.

Maria Keskipoikela, TaM, KteO

Lisätietoja Lapin TAITO LAPPI - Lapin käsi- ja taideteollisuus ry, Tornion käsityökeskus, Tornio (016 480 447)

Lähteet

Oja-Fagerlund, Eeva-Liisa. Alatornion naisen kansallispuvun valmistusohjeet. 1988. Suomen kansallispuvuneuvosto. Alatornion naisen kansallispuvun tarkistetut ohjeet. 1988.

Suomen kansallispuvuneuvosto. Pöytäkirja 1/1995.

Suomen Kansantanssin Ystävät ry. Kansanpukuja. 1915.

Schwindt, Theodor. *Ompelu- ja nauhakoristeita*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 85. Tampere 1982.